

TÍÐARGREIN

Fíggjarmálaráðharri á skeivari kós

-413 mió. kr. Hetta gjørdist úrslitið hjá landskassanum í 2013, vísir nýggi landsroknskapurin. Fíggjarlógin fyri 2013 ásettið annars, at úrslitið skuldi gerast -243 mió. kr. Veruliga úrslitið gjørdist sostatt 170 mió. kr. verri enn fíggjarlógin. Hartil kemur, at áðrenn samgongan tók við í 2011 var úrslit landskassans -322 mió. kr., og var tá batnað 2 ár á rað. Men hóast hetta, so letur landsstýrið sum um, at alt gongur sambært ætlan.

Samgongan økt hallið á hvørjum ári

Sum heild manglar samgongan, enn sum áður, at seta eitt yvirskipað mál fyri okkara land og fólk. Í staðin eru stig tikin, ið flyta okk-um longur frá sjálvbjargnis-kós og er alt, alt ov lítið gjørt við veruligu høvuðsavbjóðingarnar, ið samfelagið hevur. Hetta, saman við skeiva búskaparpolitikkinum, ger, at landskassin hevur vaksandi hall síðan henda samgongan tók við. Hetta hendir hóast sera nógv viðurskipti eru í føroyska búskapinum, ið tala fyri, at landið átti at fingið støðugt betri úrslit.

- Søguliga stór framgongd í uppisjóvarvinnuni. Hava fingið nýggj milliárdavirðir í føroyska samfelagið.
 - Søguliga góð gongd í alivinnuni. Eina fyrirkomandi enntá yvir 700 mió. kr. í yvirskoti.
 - Søguliga lág renta. Harvið søguliga biligt at lána pening til iløgur og nýtslu.
 - Sera lágt arbeiðsloysi.
- Um landskassin ikki hevur yvirskot ella í hvørtfall minkandi hall í hesum døgum, nær skal tað so verða?

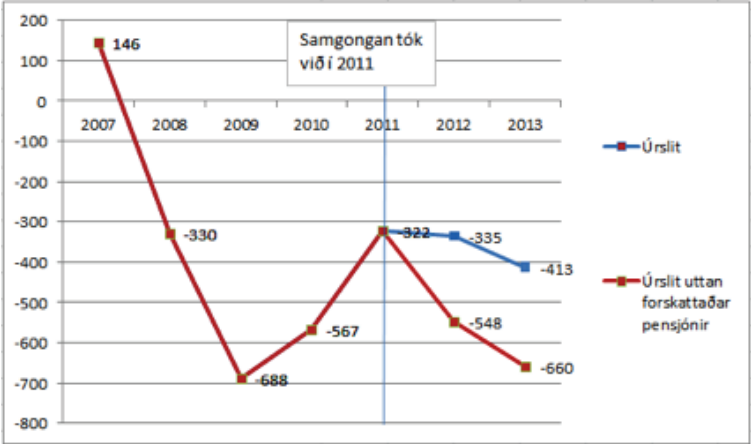
Brúka 247 mió. kr. av framtíðar pensjónsskatti árliga

Hetta hendir enntá samstundis sum samgongan hevur tikið nýggjar inntøkur inn á fíggjarlógina 300-400 mió. kr. umvegis forskattaðar pensjónir og økt tilfeingisgjöld. Hetta eru inntøkur, ið ikki vóru á fíggjarlógini tá henda samgongan tók við í 2011.

Hóast hetta, so er tað eydnast samgonguni at økja hallið bæði 2012 og í 2013.

Veruliga hallið í 2013 er 660 mió. kr.

Forskatting av pensjón er ikki ein verulig nýggj inntøka. Talan er um inntøku, ið skuldi komið inn so hvørt sum fleiri pensjónistar

Mynd I: Úrslit landskassans (mió. kr.)

Kelda: Buskaparráðið, Hagstova Føroya og Landsroknskapur 2012 og 2013.

verða, og so hvørt sum pensjón verður rindað út. Men pr. 1. januar 2012 valdi samgongan at taka hesar framtíðar inntøkur inn nú, og brúka tær beinanvegin. Hetta er inntøka, ið kemur at mangla seinni, tá ætlanin er, at pensjónistar ikki skulu rinda skatt. Talan er sostatt bert talan um framskundan av gjaldføri hjá landinum. Kann

Men tað at nýta framtíðar pensjónsskattainntøkur her og nú er ikki einasta "kreativa fíggingarhættin", ið fíggjarmálaráðharrin arbeiðir við. Hesin mælir eisini til, at farið verður undir fíggjarliga langtíðarleasing av almennum ilögum, har útreiðslurnar verða býttar yvir 20 ár, heldur enn rindað verður so hvørt

markar í stóran mun landið í, at nýta iløgurnar sum fíggjarpolitiskt amboð, har ferð verður sett á, tá tørvur er á hesum, og færri iløgur verða gjørdar, tá búskapurin er upphitaður. Tilíkar kreativar leasing-loysnir eru annars eisini royndar aðrastaðni, eitt nú í Farum undir Brixtofte leiðsluni. Hetta verður staðiliga frámælt. Eisini her er landsstýrið á skeivari kós.

Manglandi býti av virðum landsins

Vit eru millum heimsins ríkastu lond. Málið er, at fáa sum mest vælfærið fyri tey ovurstóru virðir, ið vit hava í landinum. Mest týðandi liðurin í, at fáa sum mest vælfærið fyri tey virðir, ið vit hava í samfelagnum er, at tryggja eitt javnt býti av landsins virðum.

Her hevur samgongan valt at ganga beint øvugt. Alsamt færri, eiga alsamt størri part av landsins virðum.

Manglandi fiskivinnunýskipanin og umsitingin av ovurstóra

vanliga pensjón progressivt við botnfrádrátti (sum løn), til eina 100% flatskattaskipan við 40% flatskatti frá fyrstu krónu. Tá umræður kapitalpensjón varð farið frá 35% upp í 40% í pensjónsskatti.

Fyri at býta landsins virðir betur, og fyri at tryggja fíggjarliga haldfærið hjá føroyska vælfæriðar-samfelagnum, mæla vit í Tjóðveldi m.a. til, at:

1. Vanligi skatturin á arbeiði skal lækkast og gerast meira progressivur. Marginalskatturin skal ikki hækkast, men hinvegin skal skatturin á lág- og miðal-inntøkum lækkast. Hetta verður gjørt við, at inntøkur frá tilfeingisgjöldum verða latnar fólki við lág- og miðalinntøkum sum skattalætti. Skal hartil nýtast til at hækka barnafrádráttin hjá barnafamiljum og barnaískoytið til stakar uppihaldarar.

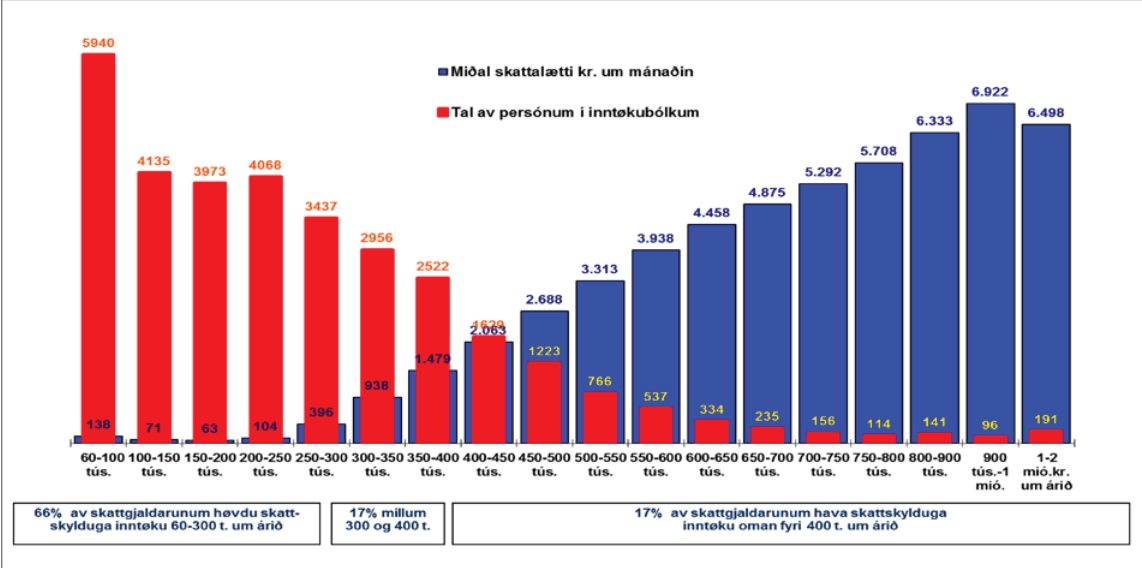
2. Pensjónsskatturin verður javnsettur við lønarskattin. Harvið verður pensjónsskatturin aftur progressivur, og lækkar munandi fyri lág- og miðallønt. Hartil verður rindaður skattur við útgjald heldur enn við inngjald. Hetta merkir, at inntøkur landsins frá pensjónsskatti fara at hækka, so hvørt sum vit komandi árin fara frá 4-5 á arbeiðsmarknaðinum fyri hvønn pensjónist, til 2 á arbeiðsmarknaðinum fyri hvønn pensjónist.

3. Fiskivinnunýskipan verður framd, ið tryggjar, at fólkið í Føroyum fær sum mest virði fyri ovurstóra tilfeingið, samstundis sum vinnan fær tryggjar karmar, ið stuðla undir dynamiska, kappingarføra og burðardyggja fiskivinnu.

Manglandi álitisvekjandi politikkur

Annar ómetaliga týðandi liður í, at fáa varandi framgongd er, at fremja ein álitisvekjandi politikk, so fólk kenna seg trygg við útlitini. Eisini her hevur samgongan gingið beint øvugt. Fólk hava mist álitid á politisku skipanina. Serliga vegna handfaringina hjá hesi samgonguni av eini røð av stórmálum, ið eru trýst gjøgnum uttan at lurta eftir serfrøði ella pørtum á arbeiðsmarknaðinum, og uttan at gera nakra veruliga roynd at fáa varandi, breiðar semjur á Løgtingi.

Úrslitið er m.a. at privata nýtslan, ið stendur fyri meira enn helvtina av allar nýtsluni í samfelagnum, hevur verið søguliga lág seinastu árin. Hetta hevur m.a.

Mynd II: Flatskattalættin - býtið millum fólk við inntøku omanfyri 60.000 kr. árliga

Kelda: Hagstova Føroya, H.P.Strøm

samanberast við, at landið tekur lán. Í løtuni fær landskassin bæði inntøku frá skatting av pensjón við útgjald (spard upp til og við 31. des. 2011) og frá skatting av pensjón við inngjald (spard upp frá 1. jan. 2012). Skal hallið í 2013 kunna samanberast við hallið í 2011, áðrenn henda samgongan tók við, er tí í minsta lagi neyðugt at taka hædd fyri tí rokning, ið kemur seinni. Tá bókaða inntøka landsins í 2013 frá framtíðar pensjónsskatti var 247 mió. kr., gjørdist "veruliga hallið" í 2013 ikki 413 mió. kr., men 660 mió. kr.

Kreativar fíggingarhættir

bygt verður. Havranssóknarskipið er nýggjasta dømið um hetta. Tilíkur leistur bæði dýrkar (eitt nú vegna rentuútreiðslur og avkast til privata veitaran) og dylir almennar iløgur, og leggur upp til loysnir, ið fíggjarpolitiskt eru ómetaliga langt av leið. Landið missir lættliga tamarhaldið á ilögum sínum, um farið verður undir langtíðarleasing heldur enn at rinda fyri hesar, so hvørt bygt verður. Skjótt verða hópurnar av ilögum settar í verk, tí tað sær út til, at "rúm er fyri hesum á iløgukarmunum". Samstundis verður landið bundið av útreiðslur til ilöguna 20-30 ár fram. Hetta av-

uppisjóvartilfeinginum hevur skundað undir henda ójavna. Og flatskattalættin og pensjónsforskattingin styrkti henda ójavna munandi. Flatskattalættin minkaði landsskattainntøkurnar 330-340 mió. kr. Men hetta kom bert lítlum parti av føroyingum til góðar. Tí meðan hálønt fingið upp í um 7.000 kr. í mánaðarligum skattalætta, fingið láglað netto bert eina stóra pensjónsskattarokning vegna søguliga stóru hækkingina av pensjónsskattinum.

Pensjónsskattahækkingin rakar serliga tey við lágum pensjónum hart, tí farið varð frá at skatta